

Nr 66.

Ankom till riksdagens kansli den 14 april 1942 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring av 58 § 3 mom. 7 punkten civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 154 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 6 mars 1942, föreslagit riksdagen att godkänna följande

F ö r s l a g

till

kungörelse om ändring av 58 § 3 mom. 7 punkten civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8).

Härigenom förordnas, att 58 § 3 mom. 7 punkten civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 skall hava nedanstående ändrade lydelse.

58 §.

3 mom. Statens järnvägar.

7. Tjänsteman, som — — — för år.

Tjänsteman, som på grund av förordnande bestrider *göromål såsom lokledare*, erhåller särskild ersättning, beräknad efter högst 420 kronor för år.

Tjänsteman, som — — — helt dygn.

Tjänsteman, som — — — för tjänstgöringsdag.

Angående särskilda — — — förordnar Kungl. Maj:t.

Vidare har Kungl. Maj:t i nämnda proposition föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad av departementschefen förordats

a) ej mindre medgiva tjänsteman inom den civila eller militära statsförvaltningen, som på grund av tidigare gjord anmälan kvarstår å äldre lönestat,

rätt att den 1 juli 1942 övergå till civila avlöningsreglementet respektive militära avlöningsreglementet eller manskapsavlöningsreglementet än även utfärda de särskilda övergångsbestämmelser i löne- och pensionshänseende, som för ändamålet kunna visa sig erforderliga,

b) meddela bestämmelser om avlöningsförmåner för rektorn vid statens polisskola E. G. G. W. Biörklund, därest han den 1 juli 1942 övergår till civila avlöningsreglementet,

c) besluta om löneklassplacering vid övergång till ordinarie befattning för extra ordinarie tjänsteman, som fått sin löneklassplacering i den extra ordinarie befattningen bestämd med tillämpning av 8 § 4 mom. civila icke-ordinariereglementet,

d) för budgetåret 1942/43 meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag behandlar utskottet i nedan angiven del motionen *II: 180* av herr *K. E. Hansson* i Skediga.

Rätt för vissa å äldre lönestat kvarstående tjänstemän att övergå till civila avlöningsreglementets bestämmelser.

Den 1 juli 1939 genomfördes en allmän avlöningsrevision inom den civila och militära statsförvaltningen. De nya avlöningsbestämmelserna innefattades i civila och militära avlöningsreglementena samt i civila och militära icke-ordinariereglementena. Till nämnda reglementen ansluter sig det år 1940 antagna manskapsavlöningsreglementet, vilket bland annat äger tillämpning å vissa beställningshavare med pensionsrätt enligt 1935 års militära tjänstepensionsreglemente (nr 167) och 1936 års allmänna familjepensionsreglemente (nr 542).

I fråga om ordinarie tjänstemäns övergång till civila avlöningsreglementet vid dess ikraftträdande den 1 juli 1939 meddelades i 66 § 1 mom. av reglementet, sådan denna paragraf avfattats enligt kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 272), följande bestämmelser:

Beträffande tjänsteman, vilken vid detta reglementes ikraftträdande innehar befattning, som i reglementet avses, skall, så vitt angår annan tjänsteman än landshövding, såsom förutsättning för reglementets tillämpning gälla,

a) att omedelbart före ikraftträdandet något av följande avlöningsreglementen varit å tjänstemannen tillämpligt, nämligen reglementena den 19 juni 1919 (nr 343) för tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk, den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, den 9 juni 1922 (nr 379) för befattningshavare vid lots- och fyrstaten, den 21 maj 1926 (nr 177) för förste provinsialläkare och provinsialläkare, den 20 maj 1927 (nr 170) för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet, den 15 juni 1934 (nr 303) för tjänstemän vid domänverket ävensom den 30 september 1937 (nr 873) för ordinarie lärare vid statens undervisningsväsende;

b) att tjänstemannen ej är uppförd å indragnings- eller övergångsstat utan tjänstgöringsskyldighet; samt

c) att tjänstemannen ej före viss av Kungl. Maj:t fastställd tidpunkt gjort anmälan, att han icke vill underkasta sig reglementets villkor och bestämmelser.

Beträffande landshövding skall såsom förutsättning för reglementets tillämpning gälla vad Kungl. Maj:t därom särskilt förordnar.

I anslutning till dessa bestämmelser föreskrevs under avd. IV i kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 274) med bestämmelser i fråga om tjänstemäns övergång till civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet bl. a.,

att anmälan, som avsåges i 66 § 1 mom. c) civila avlöningsreglementet, skulle ingivas till vederbörande myndighet senast den 15 juli 1939;

att tjänsteman, som ingivit sådan anmälan med som, räknat från och med den 1 juli 1939 eller senare tidpunkt, tillträdde befattning, å vilken civila avlöningsreglementet ägde tillämpning, därigenom skulle omedelbart bliva underkastad nämnda reglementes villkor och bestämmelser; samt

att tjänsteman, som ingivit nyss nämnd anmälan, skulle äga, där ej Kungl. Maj:t och riksdagen annorlunda beslöte, utöver honom enligt dittills gällande avlöningsbestämmelser tillkommande lön och övriga förmåner, i vilka icke finge ingå vare sig provisoriskt dyrtidstillägg eller provisorisk avlöningsförstärkning, åtnjuta dyrtidstillägg enligt de allmänna grunder, som dittills varit för honom gällande, dock att förhöjning av dyrtidstillägg icke finge ske beträffande barn, för vilket försörjningsplikt inträtt efter utgången av mars 1939.

I följd av dessa bestämmelser anmälde sedermera inom föreskriven tid ett 40-tal tjänstemän tillhörande den civila statsförvaltningen, däribland 10 provinsialläkare och 22 lantbruksingenjörer, att de icke ville underkasta sig det nya avlöningsreglementets bestämmelser.

I den mån ifrågavarande civila tjänstemän icke sedermera avgått från tjänsten eller på grund av befordran eller dylikt övergått till annan befattning, lyda de fortfarande under avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, med undantag dock för provinsialläkarna, för vilka gäller avlöningsreglementet den 21 maj 1926 (nr 177) för förste provinsialläkare och provinsialläkare.

I tjänstepensionshänseende äro å dem tillämpliga bestämmelserna i 1934 års civila tjänstepensionsreglemente (nr 442), sådant detta reglemente lydde före genomförandet den 1 juli 1939 av de i kungörelsen den 15 juni 1939, nr 371, stadgade ändringarna, samt i familjepensionshänseende bestämmelserna i 1936 års allmänna familjepensionsreglemente (nr 542), sådant detta reglemente lydde före genomförandet den 1 juli 1939 av de i kungörelsen den 15 juni 1939, nr 374, stadgade ändringarna.

I fråga om ordinarie beställningshavares övergång till militära avlöningsreglementet meddelades i 58 § av detta reglemente ävensom under avd. IV i

kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 277) med bestämmelser i fråga om övergång till militära avlöningsreglementet och militära icke-ordinariereglementet liknande föreskrifter, som enligt vad nyss anförts stadgats för civila ordinarie tjänstemän. Häremot svarande föreskrifter hava ock meddelats i manskapsavlöningsreglementet med därtill hörande övergångsbestämmelser. Såvitt kunnat inhämtas, torde numera icke finnas någon beställningshavare, som på grund av gjord anmälan kvarstår å äldre lönestat.

I proposition, nr 339, framlade Kungl. Maj:t för 1941 års riksdag förslag till nya tjänste- och familjepensionsreglementen m. m. Propositionen var i väsentliga delar grundad på ett av 1938 års pensionssakkunniga den 14 mars 1941 avgivet betänkande i ämnet (SOU 1941: 10). Syftet med de i propositionen framlagda förslagen var, bland annat, att åstadkomma en avvägning av pensionsförmånerna mot bakgrunden av den år 1939 genomförda löne-regleringen.

Propositionen blev i allt väsentligt av riksdagen bifallen. Därefter har Kungl. Maj:t den 30 december 1941 utfärdat *dels* reglemente (nr 1008) angående tjänstepension för befattningshavare i statens tjänst (allmänna tjänstepensionsreglementet), *dels ock* reglemente (nr 1009) angående familjepension för efterlevande till befattningshavare i statens tjänst (allmänna familjepensionsreglementet). Ifrågavarande reglementen skola träda i kraft den 1 juli 1942.

Enligt huvudregeln i 1 § allmänna tjänstepensionsreglementet skall detta reglemente äga tillämpning å, bland andra, ordinarie tjänstemän, som äro underkastade civila avlöningsreglementet. Beträffande befattningshavare, som vid allmänna tjänstepensionsreglementets ikraftträdande redan är innehavare av ordinarie befattning, som i reglementet avses, skall emellertid enligt stadgande i 37 § 1 mom. såsom förutsättning för reglementets tillämpning gälla, att befattningshavaren ej före viss av Kungl. Maj:t fastställd tidpunkt gjort anmälan, att han ej vill underkasta sig reglementets villkor och bestämmelser.

Vidare må nämnas, att enligt 1 § allmänna familjepensionsreglementet detta reglemente skall tillämpas bl. a. å befattningshavare, som äro underkastade allmänna tjänstepensionsreglementet.

I avseende å innehållet i 1 § allmänna tjänstepensionsreglementet framhöllo 1938 års pensionssakkunniga bl. a. (sid. 220 i bet.), hurusom med den föreslagna lydelsen från reglementets tillämpning komme att vara uteslutna sådana ordinarie tjänstemän vid de genom de nya avlöningsförfattningarna reglerade verken, vilka i enlighet med vad därom vore föreskrivet icke blivit underkastade nämnda avlöningsförfattningar. Vidare anförde de sakkunniga:

Detta innebure bland annat, att sådan tjänsteman, vilken i föreskriven ordning gjort anmälan, att han icke ville underkasta sig avlöningsförfattningens villkor och bestämmelser, ej komme under allmänna tjänstepensionsreglementets bestämmelser med mindre han före pensionsreglementets ikraftträdande vunnit eller sedermera vunnit befordran eller transport till annan tjänst än den, som han innehade vid avlöningsförfattningens ikraftträdande.

De sakkunniga ansåge det emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke dylika tjänstemän av billighetsskäl borde sättas i tillfälle att i samband med tillkomsten av ett nytt pensionsreglemente övergå på den nya avlöningsförfattningen från och med den tidpunkt, vid vilken pensionsförfattningen trädde i kraft, varav i så fall givetvis borde följa, att de även bleve underkastade sistnämnda författning utan den valfrihet, som avsåges i 37 § 1 mom. Det förefölle nämligen icke uteslutet, att tjänstemans önskan att kvarstå å de äldre avlöningsbestämmelserna i vissa fall kunde hava föranletts av ovisshet om innebörden av en blivande pensionsreglering. För ett sådant förfaringsätt talade jämväl det skälet, att det ur administrativ synpunkt måste anses önskvärt, att de äldre avlönings- och pensionsbestämmelserna icke kvarstode i tillämpning alltför lång tid efter tillkomsten av nya bestämmelser i ämnet.

Departementschefen har i ärendet anført följande:

I likhet med 1938 års pensionssakkunniga hyser även jag den uppfattningen, att vissa billighetsskäl tala för att i samband med ikraftträdandet den 1 juli 1942 av allmänna tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet de befattningshavare, som, ehuru tidigare berättigade att övergå till de nya avlöningsförfattningarna, på grund av gjord anmälan fortfarande kvarstå å äldre lönestat, ånyo beredes möjlighet att, om de så önska, övergå till de nya avlöningsbestämmelserna och därigenom komma i åtnjutande av den förbättring i pensionsförmåner, som följer av den år 1941 genomförda pensionslagstiftningen. Såsom de sakkunniga anført måste det även ur administrativ synpunkt anses fördelaktigt, att befattningshavarna i största möjliga utsträckning bliva inordnade under de nya avlönings- och pensionsbestämmelserna. Jag anser mig därför böra förorda, att åtgärder vidtagas i sådan riktning. Då härför torde erfordras riksdagens medverkan, förordar jag, att Kungl. Maj:t utverkar riksdagens bemyndigande dels att medgiva tjänsteman inom den civila statsförvaltningen, som på grund av tidigare gjord anmälan kvarstår å äldre lönestat, rätt att den 1 juli 1942 övergå till civila avlöningsreglementet, dels ock att utfärda de särskilda övergångsbestämmelser i löne- och pensionshänseende, som för ändamålet kunna visa sig erforderliga.

I avseende å innehållet i dessa övergångsbestämmelser må följande anföras. Beträffande till en början reglerandet av övergången till civila avlöningsreglementet synas föreskrifterna i kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 274) med bestämmelser i fråga om tjänstemäns övergång till civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet kunna i huvudsak givas motsvarande tillämpning. I den mån tjänsteman omedelbart före övergången uppbär förhöjning av dyrtidstillägg på grund av försörjningsplikt mot barn, torde efter övergången barntillägg böra få utgå enligt i huvudsak samma grunder, som enligt kungörelsen den 15 juni 1939, nr 428, äro gällande för de befattningshavare, som den 1 juli nämnda år övergingo till civila avlöningsreglementet. Detta skulle innebära, att barntillägg finge efter den 1 juli 1942 uppbäras för barn, för vilket försörjningsplikt inträtt före utgången av mars 1939.

Vidare torde böra föreskrivas, att den, som den 1 juli 1942 övergår till civila avlöningsreglementet, är skyldig att räknat från och med samma dag underkasta sig de nya tjänste- och familjepensionsreglementenas villkor och bestämmelser. Stadgandet i 37 § 1 mom. allmänna tjänstepensionsreglementet skulle sålunda här icke äga tillämpning. För övergången till dessa pensionsreglementen torde även för de tjänstemän, varom nu är fråga, kunna tillämpas de i reglementena meddelade övergångsbestämmelserna, möjligen med komplettering på en eller annan punkt.

Såsom förut nämnts torde för närvarande inom den militära statsförvaltningen icke finnas någon beställningshavare, som efter därom gjord anmälan kvarstår å förut gällande avlöningsbestämmelser. Skulle så emellertid mot förmodan vara fallet, bör även sådana beställningshavare nu beredas möjlighet att den 1 juli 1942 övergå till militära avlöningsreglementet eller manskapsavlöningsreglementet. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att därtill lämna medgivande samt att meddela därav betingade övergångsbestämmelser. Jämväl i detta hänseende bör bemyndigande av riksdagen utverkas.

Avlöningsförstärkning till nuvarande innehavaren av rektorsbefattningen vid statens polisskola.

I proposition den 3 mars 1938, nr 219, förelade Kungl. Maj:t 1938 års riksdag förslag om ett fullständigt förstatligande av den redan dessförinnan av statsmedel bekostade polisskolan i Stockholm. I organisatoriskt hänseende innehöll förslaget bl. a., att vid denna skola, som efter övertagandet skulle benämnas statens polisskola, skulle nyinrättas en befattning såsom rektor, avsedd för skolans föreståndare. Rektorn skulle utnämnas av Kungl. Maj:t och i lönehänseende tillhöra 30 lönegraden. Emellertid anfördes tillika i propositionen, att det vid jämförelse med de löneförmåner, som utginge till rektorerna vid de allmänna läroverken och realskolorna, syntes skäligt, att rektorn utöver lönen komme i åtnjutande av avlöningsförstärkning med ett belopp av 1,000 kronor för år räknat. Vidare anfördes att, därest den dittillsvarande föreståndaren överginge i statstjänst, det finge anses skäligt, att han berättigades »uppbära ett personligt lönetillägg till sådant belopp, att ersättningen å tjänsten i huvudsak bibehålles oförändrad».

Kungl. Maj:ts förslag blev av riksdagen i allt väsentligt godtaget. I fråga om avlöningsförmåner för skolans rektor framställde riksdagen ingen erinran.

Genom kungörelse den 17 juni 1938 (nr 425) förordnade sedermera Kungl. Maj:t, att avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451, jfr 1925: 270) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle äga tillämpning å, bland andra, tjänstemän vid statens polisskola. Tillika föreskrevs i kungörelsen, att rektorn vid polisskolan skulle utöver honom enligt avlöningsreglementet tillkommande avlöning uppbära avlöningsförstärkning med 1,000 kronor för år räknat.

Vidare fastställde Kungl. Maj:t genom brev den 30 juni 1938 personalförteckning, upptagande en rektor med placering i dåvarande lönegrad B 30, ävensom avlöningsstat för polisskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/1939.

Till innehavare av den nya rektorsbefattningen utnämnde och förordnade Kungl. Maj:t genom beslut sistnämnda dag fjärde polisintendenten i Stockholm E. G. G. W. *Biörklund*, vilken alltsedan juli månad 1931 tjänstgjort såsom polisskolans föreståndare. Genom beslut samma dag förklarade Kungl. Maj:t Sig framdeles efter förslag i ämnet från styrelsen för statens polisskola

vilja meddela de föreskrifter beträffande personligt lönetillägg bland annat för skolans rektor, vilka kunde befinnas erforderliga.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 augusti 1938 hemställde därefter styrelsen för polisskolan dels att Biörklund måtte förklaras berättigad att för löneklassplacering tillgodoräkna den tid han varit anställd som fjärde polisintendent i Stockholm, såsom om han uppehållit befattning som statens tjänsteman i dåvarande lönegrad B 30, dels ock att han, intill tidpunkten för uppflyttning i högre löneklass, måtte berättigas att från och med den 1 juli 1938 uppbära samma avlöningsförmåner, som han skulle hava erhållit, därest han kvarstått såsom polisintendent.

Genom beslut den 24 februari 1939 förklarade Kungl. Maj:t Biörklund berättigad att för placering i löneklass vid innehavande befattning tillgodoräkna tiden 1 juli 1931—30 juni 1938, varunder han såsom fjärde polisintendent i Stockholm förestått polisskolan. Vidare förordnade Kungl. Maj:t, att Biörklund finge såsom rektor vid statens polisskola, räknat från och med den 1 juli 1938 tills vidare så länge det då gällande allmänna civilförvaltningens avlöningsreglemente vore å honom tillämpligt, uppbära personligt lönetillägg med belopp, motsvarande skillnaden mellan å ena sidan den avlöning, beräknad efter 1,313 kronor 48 öre för månad, som han före sistnämnda dag åtnjutit å sin befattning såsom fjärde polisintendent, och å andra sidan den sammanlagda mindre avlöning, som han enligt gällande bestämmelser ägde uppbära å rektorsbefattningen.

Vid genomförandet den 1 juli 1939 av lönereglering för den civila statsförvaltningens befattningshavare uppfördes befattningen såsom rektor vid statens polisskola i 30 lönegraden av den i civila avlöningsreglementet intagna löneplanen A. Däremot upptogs i reglementet icke någon bestämmelse om särskild avlöningsförstärkning å rektorsbefattningen. I enlighet med stadgandet i 66 § 1 mom. c) civila avlöningsreglementet anmälde därefter Biörklund, att han icke ville underkasta sig civila avlöningsreglementets villkor och bestämmelser. Han är sålunda fortfarande underkastad bestämmelserna i 1921 års avlöningsreglemente. I följd härav och på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda beslut rörande rätt för Biörklund att uppbära personligt lönetillägg har Biörklunds avlöningsförmåner sedan den 1 juli 1938 utgått med oförändrat belopp av 1,313 kronor 48 öre för månad räknat, däri inberäknat avlöningsförstärkning och personligt lönetillägg.

I en till styrelsen för statens polisskola den 16 juni 1940 gjord ansökning hemställde Biörklund, att styrelsen måtte hos Kungl. Maj:t föreslå, att han från och med den 1 juli 1940 finge uppbära samma avlöningsförmåner, som han skulle hava erhållit, därest han kvarstått såsom polisintendent i Stockholm ävensom att i beslutet härom måtte innefattas rätt för honom att från och med den 1 augusti 1940 uppbära en särskild ersättning av 480 kronor motsvarande det ålderstillägg, vartill han nämnda dag skulle hava blivit berättigad, därest han kvarstått såsom polisintendent. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 juni 1940 tillstyrkte styrelsen — med överlämnande av ansökningen — att Biörklund måtte tillerkännas ett ålderstillägg av 480 kronor för

år. Tillika förklarade styrelsen sig finna, att Biörklund borde beredas skälig ersättning för den avsevärda ökning i levnadskostnader, som inträtt till följd av rådande dyrtid.

Sedan statskontoret avgivit infordrat utlåtande i ärendet, förklarade Kungl. Maj:t genom beslut den 26 juli 1940 sig finna styrelsens framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I skrivelse den 15 september 1941 har *styrelsen för statens polis-skola* ånyo gjort framställning angående förhöjning av Biörklunds löneförmåner såsom rektor vid polis-skolan. Styrelsen har därvid i frågan om kompensation för inträdd dyrtid anført, att Biörklund skulle, därest han kvarstått såsom fjärde polisintendent i Stockholm, ha varit berättigad att uppbära en månatlig avlöning av 1,695 kronor 94 öre samt hemställt, att Biörklund måtte berättigas att från tidpunkt, som Kungl. Maj:t ville bestämma, erhålla dels ett ålders-tillägg av 480 kronor om året dels ock kompensation för inträdd dyrtid med skäligt belopp.

Över framställningen ha utlåtanden avgivits av *statskontoret* och *allmänna lönenämnden*.

I ärendet har *departementschefen* anført følgende:

Vad först angår den formella sidan av förevarande ärende, nämligen frågan huruvida Biörklund kan anses vara berättigad att komma i åtnjutande av förhöjning av sina nuvarande löneförmåner på grund av vad i 1938 års proposition anförts angående beredande åt honom av kompensation för uppkommen löneminskning till följd av övergången i statens tjänst, delar jag den av allmänna lönenämnden uttalade uppfattningen, att någon sådan rätt icke föreligger. Denna ståndpunkt har ock tidigare av Kungl. Maj:t intagits vid meddelande av förenämnda beslut den 26 juli 1940 på av styrelsen för statens polis-skola gjord framställning i ämnet.

Enligt 1938 års riksdags beslut skulle å rektorsbefattningen vid statens polis-skola utgå avlöningsförstärkning av 1,000 kronor för år, vilken särskilda löneförmån ansågs motiverad med hänsyn till rektorernas vid de allmänna läroverken och realskolorna löneställning. Någon motsvarande avlöningsförstärkning har icke upptagits i civila avlöningsreglementet. Under förutsättning att vad jag under nästföregående punkt hemställt vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, skulle Biörklund bliva i tillfälle ett ånyo välja, huruvida han vill underkasta sig bestämmelserna i civila avlöningsreglementet. Det synes mig skäligt att Biörklund får efter övergången bibehålla nämnda avlöningsförstärkning av 1,000 kronor för år. Under angivna förutsättning skulle Biörklund efter övergången komma att uppbära en sammanlagd löneinkomst — efter verkställda pensionsavdrag — av 1,395 kronor 58 öre för månad, däri inräknat kristillägg enligt för första kvartalet 1942 gällande grunder, eller ungefär samma löneförmåner, som för närvarande tillkomma rektor vid högre allmänt läroverk, tillhörande avlöningsgrupp II (lönegrad E 12). Även om Biörklund övergår till civila avlöningsreglementets villkor och bestämmelser, bör han enligt min mening vara garanterad minst den avlöning, som för närvarande utgår till honom.

Kungl. Maj:t torde böra utverka riksdagens bemyndigande att i enlighet med vad här angivits meddela bestämmelser om Biörklunds avlöningsförmåner, därest han den 1 juli 1942 övergår till civila avlöningsreglementets villkor och bestämmelser.

Särskild ersättning till tjänsteman vid statens järnvägar, som på grund av förordnande bestrider göromål såsom lokledare.

I skrivelse den 20 oktober 1941 har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning angående särskild ersättning till den personal vid statens järnvägar, som vid sidan av den ordinarie tjänstgöringen bestrider göromål såsom lokledare.

Till stöd härför anför *järnvägsstyrelsen* till en början:

Jämlikt 58 § 3 mom. 7 punkten civila avlöningsreglementet utgår till de tjänstemän, som på grund av förordnande bestrida göromål såsom *tågledare*, särskild ersättning, beräknad efter högst 600 kronor för år. I tillägsbestämelse till avlöningsreglementet har styrelsen — i anslutning till uttalande av 1928 års lönekommitté om differentiering av ersättningsbeloppen efter skiftande förhållanden — verkställt uppdelning av *tågledartjänsterna* i tre grupper alltefter göromålens omfattning, svårighetsgrad och ansvar samt för de olika grupperna fastställt skilda ersättningsbelopp.

De tjänstemän, som tjänstgöra såsom lokledare, hava däremot hittills icke varit tillerkända någon särskild ersättning.

Såsom lokledare fungera i regel underingenjörer och lokmästare. Det förekommer emellertid även, att tjänstemän i lägre lönegrad, såsom lokförare, stallförmän och kontorister, få inträda som lokledare. Lokledningen utövas även under icke expeditionstid och på sina håll dygnet runt, varför vederbörande tjänsteman de dygn, då han omhänderhar lokledningen, måste efter expeditionstidens slut hava passning i hemmet eller på annat sätt vara omedelbart anträffbar.

Lokledarens huvudsakliga uppgifter bestå i att träffa anstalter i fråga om dragkraftens disponering närmast i följande fall, nämligen

då ändringar påkallas på grund av att använd dragkraft blivit otjänstbar eller befunnits otillräcklig,

då till följd av missöden dragkraftens planenliga användning rubbas, samt

då på grund av ändringar i trafikens omfattning nya tåg måste anordnas eller redan anordnade tåg inställas.

I regel måste jämsides med åtgärder i fråga om dragkraftens användning även dispositioner vidtagas beträffande vederbörande lokpersonals tjänstgöring.

Järnvägsstyrelsen har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen intagande i 58 § 3 mom. 7 punkten civila avlöningsreglementet av en bestämmelse, innebärande att tjänsteman, som erhållit i uppdrag att bestrida med lokledning förenade göromål, må tilldelas särskild ersättning beräknad efter högst 420 kronor för år.

Över järnvägsstyrelsens framställning har utlåtande avgivits av *allmänna lönenämnden*.

Departementschefen har anfört följande:

I likhet med *allmänna lönenämnden* finner jag mig kunna tillstyrka, att tjänsteman vid statens järnvägar, vilken förordnas såsom lokledare, erhåller särskild ersättning för fullgörande av därmed förenade göromål. Mot det av järnvägsstyrelsen föreslagna och av *allmänna lönenämnden* tillstyrkta ersättningsbeloppet — högst 420 kronor för år — synes någon erinran icke vara att framställa. Det torde få ankomma på styrelsen att meddela närmare före-

skrifter beträffande såväl ersättningens differentiering inom ramen för angivna belopp med hänsyn till göromålens art och omfattning som grunderna i övrigt för ersättningens beräkning. Ett stadgande rörande ifrågavarande ersättning torde böra intagas i civila avlöningsreglementet. Jag föreslår alltså, att framställning göres till riksdagen om införande i 58 § 3 mom. 7 punkten nämnda reglemente av ett tillägg av innehåll, att tjänsteman, som på grund av förordnande bestrider göromål såsom lokledare, må erhålla särskild ersättning, beräknad efter högst 420 kronor för år.

Löneklassplacering i vissa fall vid befordran från extra ordinarie till ordinarie tjänst.

I 8 § 1 mom. civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 stadgas följande:

Ordinarie tjänsteman, som befordras till tjänst inom högre lönegrad, skall placeras lägst i löneklassen närmast över den, som han i den lägre tjänsten senast tillhörde. Dessutom skall för bestämmande av tidpunkt för löneklassuppflyttning i den högre tjänsten tagas i beräkning den tid, dock högst tre år, varunder tjänstemannen i den lägre tjänsten tillhört eller beräknas hava tillhört löneklassen närmast under den, till vilken han på grund av nyssnämnda föreskrift eller stadgandet i 7 § 1 mom. skall hänföras.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den, vilken vinner befordran till ordinarie tjänst från extra ordinarie eller extra befattning med avlöning enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan, så ock i fråga om den, vilken vinner befordran från förordnande med vikariatslön, varom förmåles i 21 § 3 mom. Tjänsteman, som från extra ordinarie befattning eller förordnande med vikariatslön befordras till ordinarie tjänst inom samma lönegrad som den, vilken han i den extra ordinarie befattningen eller under förordnandet tillhört, må dock icke placeras i högre löneklass än som skulle hava tillkommit honom, om han erhållit den ordinarie tjänsten vid tidpunkten för tillträdet av den extra ordinarie befattningen eller förordnandet.

Vidare äro i 8 § 1, 2 och 4 mom. civila icke-ordinariereglementet den 15 juni 1939 meddelade följande bestämmelser:

1 mom. Extra ordinarie tjänsteman, som befordras till extra ordinarie tjänst inom högre lönegrad, skall placeras lägst i löneklassen närmast över den, som han i den lägre tjänsten senast tillhörde. Dessutom skall för bestämmande av tidpunkt för löneklassuppflyttning i den högre tjänsten tagas i beräkning den tid, dock högst tre år, varunder tjänstemannen i den lägre tjänsten tillhört eller beräknas hava tillhört löneklassen närmast under den, till vilken han på grund av nyssnämnda föreskrift eller stadgandet i 7 § 1 mom. skall hänföras.

Vad i första stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning i fall, där ordinarie tjänsteman eller tjänsteman, som åtnjuter vikariatslön, förordnas att innehava extra ordinarie tjänst inom högre lönegrad, så ock där extra tjänsteman vinner befordran till extra ordinarie tjänst inom samma eller högre lönegrad.

2 mom. Där tjänsteman omedelbart före tillträdet av extra ordinarie befattning innehade anställning i statens tjänst med avlöning enligt kollek-

tivavtal, skall han i den extra ordinarie befattningen hänföras lägst till den löneklass, i vilken lönen närmast överstiger den avlöning han i den tidigare anställningen ägt uppbära.

Rörande vad som skall förstås med avlöning i den tidigare anställningen gäller, vad beträffande ordinarie tjänsteman härutinnan föreskrivits i tilläggsbestämmelserna till civila avlöningsreglementet.

4 mom. Har den, som tillträder extra ordinarie befattning inom högst 6 lönegraden, dessförinnan under minst sex år i följd innehåft fast anställning såsom manskap vid försvarsväsendet och därvid undergått underbefälsutbildning, skall han i den extra ordinarie befattningen placeras en löneklass högre än den, till vilken han enligt stadgandet i 7 § 1 mom. eljest skolat hänföras; dock att den, vilkens militära anställning varat minst nio år, skall, där han tillträder extra ordinarie befattning inom högst 5 lönegraden, placeras två löneklasser högre än den, till vilken han enligt nyssnämnda stadgande eljest skolat hänföras.

Såsom förutsättning för löneklassplacering enligt bestämmelserna i nästföregående stycke skall gälla, att högst åtta månader förflutit från avgången från den militära anställningen till tillträddandet av den extra ordinarie befattningen eller annan omedelbart före denna befattning innehavd fortlöpande statlig anställning. Den militära anställningen skall anses hava innehafts i följd även om avbrott av sammanlagt högst tre månader förekommit mellan olika anställningsperioder; dock må tid för dylikt avbrott icke inräknas i anställningstiden.

Där bestämmelserna i detta moment komma i tillämpning, må icke samtidigt tillämpas föreskrifterna i 1 mom. här ovan.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 3 oktober 1941 har *svenska järnvägsmannaförbundet* anført i huvudsak följande:

Tvenne stationskarlar vid statens järnvägar, vilka den 1 juli 1939 antagits såsom extra ordinarie med placering i 5 lönegraden och därvid på grund av tidigare innehavd fast manskapsanställning vid försvarsväsendet hänförts till 6 respektive 5 löneklassen, hade den 1 juli 1941 befordrats till ordinarie stationskarlar i samma lönegrad och därvid av vederbörande distriktschef placerats i löneklassen närmast över den, de vid befordringstillfället tillhört, med rätt för dem tillika att för löneklassuppflyttning tillgodoräkna den tid, de tillhört den lägre löneklassen. Järnvägsstyrelsen hade emellertid ändrat detta distriktschefens beslut därhän, att båda placerats i 5 löneklassen med tillgodoräkning för löneklassuppflyttning av tiden från och med den 1 juli 1939. Såsom stöd för denna åtgärd hade åberopats 8 § 1 mom. andra stycket andra meningen civila avlöningsreglementet. Den princip, som fått sitt uttryck i 8 § 1 mom. av reglementet och som ginge under benämningen »sneddnning», åsyftade emellertid, att befordran alltid skulle medföra avlöningsförbättring. Det vore endast i sådana fall, då sneddningsregeln skulle leda till alltför gynnsam löneklassplacering, som bestämmelsen i nämnda moments andra stycke andra meningen skulle komma till användning. På grund härav hemställde förbundet, att Kungl. Maj:t måtte förklara ifrågavarande stationskarlar berättigade att från tidpunkten för deras befordran till ordinarie befattning uppbära lön enligt löneklassen närmast över den, som de omedelbart dessförinnan tillhört, ävensom för framtida löneklassuppflyttning tillgodoräkna tiden i den lägre löneklassen.

Över nämnda framställning ha *utlåtanden* avgivits av järnvägsstyrelsen och allmänna lönenämnden.

Lönenämnden har därvid anført, att de konsekvenser, som framginge av de av järnvägsmanufakturbundet anförda fallen, enligt nämndens mening icke vore tillfredsställande samt föreslagit, att åtgärder vidtoges för ernående av en rättvis och skälig löneklassplacering i dylika fall. I sistnämnda avseende har lönenämnden anført följande:

Den härvid närmast till hands liggande utvägen syntes vara att vidtaga sådan ändring av spärregeln, att densamma icke skulle komma att inverka på fall av nu föreliggande art. Vid överbägande av denna fråga hade emellertid lönenämnden funnit, att jämväl ur andra synpunkter jämkning av spärregeln kunde vara erforderlig. På grund härav hade lönenämnden kommit till den uppfattningen, att förslag om ändring av avlöningsreglementet icke borde framläggas, innan närmare kännedom inhämtats om verkens erfarenheter rörande verkningarna av ifrågasatt stadgande överhuvud taget. Lönenämnden hade ock för avsikt att inhämta dylika uppgifter, avsedda att läggas till grund för ett eventuellt förslag i ämnet. Med hänsyn härtill hade lönenämnden stannat vid att föreslå, att Kungl. Maj:t nu — i likhet med vad som skedde genom proposition nr 159 till 1932 års riksdag — inhämtade riksdagens bemyndigande att meddela provisoriska föreskrifter i ämnet.

Vad innehållet i de ifrågasatta föreskrifterna anginge, ville lönenämnden förorda, att bemyndigandet begränsades att avse löneklassplacering vid ordinarieblivande för befattningshavare, vilken i egenskap av extra ordinarie tjänsteman fått sin löneklassplacering bestämd med tillämpning av 8 § 4 mom. civila icke-ordinariereglementet. Lönenämnden ville vidare föreslå, att föreskrifterna gäves den innebörden, att sådan befattningshavare finge vid ordinarieblivande i samma lönegrad, som han innehaft såsom extra ordinarie, placeras lägst i löneklassen närmast över den, som han i den extra ordinarie tjänsten senast tillhört, och att han därjämte finge för framtida löneklassuppflyttning tillgodoföras den tid, dock högst tre år, varunder han tillhört eller beräknades hava tillhört löneklassen närmast under den, till vilken han vid ordinarieblivandet hänfördes. I sak innebure denna föreskrift, att spärregeln sattes ur kraft i vad anginge fall av föreliggande art.

Departementschefen har anført följande:

Såsom framgår av det anförda har i de omförmälda befordringsfallen det inskränkande stadgandet i 8 § 1 mom. andra stycket andra meningen civila avlöningsreglementet — den s. k. spärregeln — kommit att verka på ett sätt, som knappast kan hava varit avsett vid stadgandets tillkomst. Jag är ense med de hörda myndigheterna därom, att en jämkning av nämnda stadgande bör i en eller annan form komma till stånd till förhindrande av att i fall, där vederbörande tjänsteman på grund av tidigare anställning vid försvarsväsendet intjänat en viss lönetursrätt i den extra ordinarie anställningen, han går miste om denna rätt vid sedermera inträffande övergång till ordinarie befattning.

Emellertid har allmänna lönenämnden framhållit, att jämväl ur andra synpunkter en jämkning av spärregeln kunde vara befogad samt att lönenämnden efter närmare utredning eventuellt komme att framlägga förslag härutinnan. Vid sådant förhållande finner jag i likhet med lönenämnden lämpligast vara, att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens bemyndigande att meddela provisoriska föreskrifter i ämnet. Beträffande det blivande innehållet i dylika föreskrifter har jag intet att erinra mot vad lönenämnden härutinnan föreslagit.

Förlängt bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration.

I proposition, nr 294, till 1940 års lagtima riksdag hemställde Kungl. Maj:t bl. a. om riksdagens bemyndigande att meddela de särskilda avlöningsföreskrifter, som sammanhänge med övergång till krisadministration. Bemyndigandet skulle avse, förutom rätt att överföra tjänstemän på en särskild temporär krisindragningsstat och besluta om dessa tjänstemäns avlöningsförmåner, jämväl befogenhet att, om och i den mån så befunnes lämpligt, föreskriva vissa begränsningar av löneförmånerna till den personal, som bibehölles i tjänstgöring.

Riksdagen biföll propositionen men fann sig därvid böra i princip begränsa fullmakten till att gälla ett budgetår i sänder. Bemyndigandet, som därefter av 1941 års riksdag förlängts att gälla under innevarande budgetår, föreslås nu skola förlängas jämväl för nästa budgetår.

Ändrade bestämmelser för beräkning av rörligt tillägg.

I en inom andra kammaren av herr K. E. Hansson i Skediga väckt motion (II: 180) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att rörligt tillägg och kristillägg icke må utgå å högre belopp på lön än 5,500 kronor.

Nämnda motion behandlar utskottet i detta sammanhang i den del motionen avser rörligt tillägg. Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sitt förslag, hänvisas till motionen.

Utskottets yttrande och hemställan.

I likhet med departementschefen anser utskottet billighetsskäl tala för att i samband med ikraftträdandet den 1 juli 1942 av allmänna tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet de befattningshavare, som på grund av gjord anmälan fortfarande kvarstå å äldre lönestat, ånyo beredes möjlighet att övergå till de nya avlöningsbestämmelserna och därigenom komma i åtnjutande av den förbättring i pensionsförmånerna, som följer av nämnda pensionsreglementen. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen anfört rörande de särskilda övergångsbestämmelser i löne- och pensionshänseende, som för vinnande av nämnda syftemål kunna visa sig erforderliga.

Icke heller har utskottet funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag beträffande avlöningsförstärkning till nuvarande innehavaren av rektorsbefattningen vid statens polisskola, särskild ersättning till tjänsteman vid statens järnvägar, som på grund av förordnande bestrider göromål såsom lokledare, löneklassplacering i vissa fall vid befordran från extra ordinarie till ordinarie tjänst samt förlängt bemyndigande för Kungl. Maj:t att med-

dela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration.

I samband med antagandet år 1938 av civila avlöningsreglementet blevo grunderna för bestämmande av rörligt lönetillägg fastställda. Nämnda grunder innebära i huvudsak, att löntagarna erhålla tre fjärdedels compensation för stegring i levnadskostnaderna i förhållande till 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå. Denna förmån blev emellertid begränsad på två sätt. Dels bestämdes att det rörliga tillägget icke finge utgå efter högre procenttal än 15 även om levnadskostnadstalet ökade med mer än 20 enheter och dels skulle tillägget ej beräknas å belopp, varmed avlöningen överstege 900 kronor för månad. Den förra begränsningen har medfört, att det rörliga tillägget, som under 1939 års tredje kvartal utgick efter sex procent, därefter icke kunnat stiga med mer än nio enheter till femton procent. Beträffande den senare begränsningen innebär det i motionen II: 180 framställda yrkandet, att det högsta lönebelopp, varå rörligt tillägg må beräknas, sänkes från 900 kronor till omkring 458 kronor per månad.

Utskottet vill erinra, att nämnda grunder för bestämmande av rörligt tillägg genom senare tillkomna löneförfattningar blivit gällande jämväl för militära beställningshavare och ett flertal andra tjänstemannagrupper ävensom att det rörliga tillägget kompletterats med ett kristillägg för compensation av levnadskostnadsstegring utöver indextalet 120.

Ehuru utskottet icke vill bestrida att skäl kunna anföras för åtgärd i det i motionen II: 180 angivna syftet, anser sig utskottet likväl icke kunna tillstyrka, att den av motionären ifrågasatta minskningen i utgående löneförmaner genomföres under löpande löneregleringsperiod. Därvid vill utskottet särskilt framhålla, att rörligt tillägg icke tillhör de förmåner, i vilka ordinarie tjänstemän och beställningshavare enligt vad därom är särskilt stadgat äro skyldiga att underkasta sig sådan minskning, och att ändringen alltså skulle kunna genomföras allenast beträffande den icke-ordinarie personalen samt personer, vilka efter ändringen utses på ordinarie befattningar och beställningar.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

a) godkänna förberörda förslag till kungörelse,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 6 mars 1942 förordats

1) ej mindre medgiva tjänsteman inom den civila eller militära statsförvaltningen, som på grund av tidigare gjord anmälan kvarstår å äldre lönestat, rätt att den 1 juli 1942 övergå till civila avlöningsreglementet respektive militära avlöningsreglementet eller manskapsavlöningsreglementet än även utfärda de särskilda övergångsbestämmelser i löne- och

pensionshänseende, som för ändamålet kunna visa sig erforderliga,

2) meddela bestämmelser om avlöningsförmåner för rektorn vid statens polisskola E. G. G. W. Biörklund, därest han den 1 juli 1942 övergår till civila avlöningsreglementet,

3) besluta om löneklassplacering vid övergång till ordinarie befattning för extra ordinarie tjänsteman, som fått sin löneklassplacering i den extra ordinarie befattningen bestämd med tillämpning av 8 § 4 mom. civila icke-ordinariereglementet,

4) för budgetåret 1942/43 meddela särskilda avlöningsföreskrifter vid eventuell övergång till krisadministration;

II. att motionen II: 180 i vad den avser rörligt tillägg icke må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 17 april 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 65.

Reservation

av herrar *Hansson* i Rubbestad, *Andersson* i Södergård och *Åqvist*, vilka ansett, att utskottets utlåtande och hemställan bort hava följande lydelse:

»I likhet med — — — visa sig erforderliga.

Icke heller har — — — övergång till krisadministration.

I samband med — — — kronor per månad.

Utskottet vill erinra — — — utöver indextalet 120.

Den ovan omnämnda maximeringen av det rörliga tilläggets underlag till 900 kronor för månad har grundat sig på den meningen, att rörligt tillägg icke skulle få utgå med högre procenttal än 15. På grund av levnadskostnadstegringen och det i anledning därav införda särskilda kristillägget har emellertid nu detta rörliga tillägg med hjälp av kristillägget kommit upp

till procenttalet 29. Vid sådant förhållande finner utskottet starka skäl tala för de i motionen II: 180 anförda synpunkterna. Vad utskottet i annat sammanhang anför angående kristilläggen finner utskottet tillämpligt även på det rörliga tillägget. Utskottet föreslår för den skull, att det rörliga tilläggets maximiunderlag sänkes från nuvarande 900 kronor till 600 kronor för månad. Utskottet anser sig desto hellre kunna föreslå, att denna ändring nu genomföres även beträffande den ordinarie personalen, som någon minskning av de i avlöningsreglementena garanterade lönevillkoren icke uppkommer i nuvarande läge genom nämnda förslag. Skulle levnadskostnaderna åter sjunka, bör tillses, att nuvarande innehavare av ordinarie tjänster och beställningar icke lida intrång i dem nu tillförsäkrade förmåner.

Kungl. Maj:t torde bemyndigas att vidtaga de ändringar i avlöningsreglementena och andra lönebestämmelser, som betingas av utskottets förslag.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen — — — övergång till krisadministration;

II. att riksdagen må i anledning av motionen II: 180 i vad den avser rörligt tillägg bemyndiga Kungl. Maj:t vidtaga sådan ändring av de i lönereglementen och andra lönebestämmelser meddelade föreskrifterna om beräkning av rörligt tillägg, att dylikt tillägg icke må beräknas å högre lönebelopp än 600 kronor för månad under iakttagande på sätt utskottet ovan anført av att ordinarie befattnings- och beställningshavare icke — med inräknande av till dem utgående kristillägg — lida minskning i de löneförmåner, som må vara dem tillförsäkrade.»
